

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

İBRAHİM ALKAN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/52229

Karar Tarihi : 4/11/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : İbrahim ALKAN

Vekili : Av. Osman ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında birleşen davanın zamanasını gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/10/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Zonguldak'ta bir apartmanda kiracı olarak ikamet etmekteyken 9/10/2009 tarihinde yan dairesinde yangın çıkması sonucu zarar görmüştür. Olaya ilişkin olarak (A.A.Ş.'nin sorumluluğu bakımından Şirket) tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortası kapsamında meydana gelebilecek bu tür zararların tespiti ve tazmini için uzman araştırması yapılmıştır. Uzman raporunda başvurucunun zararının toplam 21.449,04 TL olduğu belirlenmiş, sigorta şirketi tarafından teminat limiti dâhilinde 7.334,15 TL başvurucuya ödenmiştir.

6. Başvurucu, yangın çıkan dairedaki komşusuna karşı kalan zararları için fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 13/9/2010 tarihinde 10.000 TL tazminat talebiyle Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

7. Aynı zamanda Zonguldak 3. Sulh Ceza Mahkemesinde taksirle yangına neden olma suçundan yangının çıktığı dairedaki şüpheli yargılanmış ve şüphelinin beraatine karar verilmiştir. Karar, temyiz edilmeksizin 13/7/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Yangın çıkan dairede oturanlar, yangının çıkmasına mutfak tüpünün sebep olduğunu belirterek gaz satışı yapan Şirkete karşı Mahkemede dava açmıştır. Yargılama neticesinde 13/7/2011 tarihli bilirkişi raporuyla mutfak tüpünün sibop kısmının arızalı olduğu tespit edilmiş ve yaşanan olayda Şirketin sorumlu olduğu yargı kararıyla belirlenmiştir. (Kapatılan) Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, temyiz incelemesinde 2/6/2014 tarihli kararlar yangının tüpteki sibop arızasından kaynaklanmış olduğuna ilişkin kısmını onamış, zarar miktarı yönünden kararın bozulmasına karar vermiştir. Mahkeme, bozma kararına uymuş ve karar tekrar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Başvurucunun açtığı tazminat davasında, yangın çıkan dairede oturanların açtığı tazminat davası bekletici mesele yapılmıştır. 6/11/2014 tarihli duruşmada; bekletici mesele yapılan davada yargı kararıyla kusurun tespit edildiği, mutfak tüpünün sibop kısmının arızalı olduğu, yangının ortaya çıkmasında gaz satışı yapan Şirketin kusurunun bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Şirketin sorumlu olduğunun yargı kararıyla tespit edilmesi üzerine Zonguldak 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 17/11/2014 tarihinde Şirkete karşı da tazminat davası açmış, bu dava başvurusunun yangının çıktığı dairede oturanlara karşı açtığı tazminat davasıyla (bkz. § 6) birleştirilmiştir.

10. Mahkeme 22/10/2015 tarihli kararıyla; yangının çıktığı dairede oturanlara karşı açılan asıl dava yönünden anılan kişilerin kusuru olmadığının yargı kararıyla (bkz. § 8) kesinleştiğini, yangında Şirketin kusurunun sabit olduğunun tespit edildiğini belirterek bu nedenle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun gaz satışı yapan Şirkete karşı açtığı birleşen bu davanın dava tarihinde yürürlükte olan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 60. maddesi uyarınca 1 yıllık zamanaşımına tabi olduğu, davalı Şirket aleyhine olaydan yaklaşık 5 yıl sonra 17/11/2014 tarihinde davanın açıldığı dikkate alındığında zamanaşımı itirazının da süresinde yapılmış olması nedeniyle Şirket hakkında açılan davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz istemi üzerine (kapatılan) Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 28/3/2019 tarihinde bozma kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; oluşan hukuki durumun tüketici sözleşmesinden kaynaklandığını, bu nedenle tüketici mahkemesinin davaya bakmakta görevli olduğunu, dosyanın tüketici mahkemesi varsa gönderilmesine yoksa tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılmasına karar vermiştir.

12. Mahkeme, tüketici mahkemesi sıfatıyla dosyayı tekrar görüşmüş ve 31/10/2019 tarihli kararlar aynı gerekçelerle asıl dava ve birleşen davanın reddine karar vermiştir.

13. Temyiz istemi üzerine Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 15/9/2021 tarihinde onama kararı vermiştir.

14. Başvurucu, nihai kararı 19/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

15. 818 sayılı mülga Kanun'un dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 60. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine itilai tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz."

16. Karar tarihinde yürürlükte bulunan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır."

2. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25/4/2018 tarihli ve E.2017/4-1457, K.2018/988 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Görülmekte olan davanın hukuksal dayanağı haksız fiildir.

...

Haksız fiilden söz edilebilmesi için şu dört unsurun birlikte bulunması zorunludur: Öncelikle ortada hukuka aykırı bir fiil bulunmalıdır. İkinci unsur, fiili işleyen kusurudur. Üçüncü olarak kusurlu şekilde işlenen ve hukuka aykırı olan bu fiil nedeniyle bir zarar doğmalıdır. Nihayet doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemez.

...

Görülmektedir ki, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi ile 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinden farklı olarak 1 yıllık kısa zamanaşımı süresi 2 yıla çıkarılmıştır.

Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere haksız fiillere uygulanacak üç ayrı zamanaşımı süresi belirlenmiştir.

Bunlar zarar görenin 'zararı' ve 'tazminat yükümlüsünü' öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak olan 2 yıllık kısa süreli zamanaşımı; fiilin 'işlendiği tarihten' itibaren

işleyecek 10 yıllık kesin süreli zamanaşımı ve fiilin aynı zamanda suç oluşturduğu durumlarda uygulanacak olan ceza davası zamanaşımı süreleridir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesinin birinci fıkrasına göre haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacak ve iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece zamanaşımı süresi başlamayacaktır. İki yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerekir. Bunlardan sadece birinin öğrenilmesi kısa zamanaşımı süresinin işlemesi için yeterli değildir. Öğrenebilecek durumda olmak zamanaşımının işlemeye başlamasına sebep olmamaktadır. Zarar ve tazminat yükümlüsünden hangisi daha sonra öğrenilirse zamanaşımı son öğrenme gününden itibaren işlemeye başlar. Eğer zarara uğrayan tüzel kişi ise, dava açmaya yetkili organın öğrenmesi dikkate alınır. Kusur sorumluluğunda fail, kusursuz sorumlulukta kanunen sorumlu görülen kişinin öğrenmesi gerekir (Hukuk Genel Kurulunun 22.10.2003 gün ve 2003/4-603 E.-594 K.; 16.02.2005 gün, 2004/4-764 E., 2005/75 K.; 12.07.2006 gün, 2006/4518 E.-526 K. sayılı kararları)"

18. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23/1/2020 tarihli ve E.2019/4-233, K.2020/56 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; haksız fiilden kaynaklanan zararın tazmini istemli açılan eldeki davada, taraflar arasında daha ön[c]e açılan el atmanın önlenmesi istemli davanın Yargıtay denetiminden geçip kesinleştiği, anılan dosyanın kesinleşme tarihi ile eldeki birleşen davanın açıldığı tarih nazara alındığında zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediği, somut olayda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72/1. (davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60/1.) fıkrasının mı yoksa ceza zamanaşımının (uzamış zamanaşımı) mı dikkate alınması gerektiği noktasında toplanmaktadır.

Eldeki davanın hukuksal dayanağı haksız fiildir. Bu nedenle haksız fiil ve zamanaşımı kavramları ile bu hukuki müesseselerin yasal düzenlemeleri üzerinde durulması gerekmektedir.

...

20. Haksız fiilden söz edilebilmesi için şu dört unsurun birlikte bulunması zorunludur: Öncelikle ortada hukuka aykırı bir fiil bulunmalıdır. İkinci unsur, fiili işleyen kusurudur. Üçüncü olarak kusurlu şekilde işlenen ve hukuka aykırı olan bu fiil nedeniyle bir zarar doğmalıdır. Nihayet doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemez.

21. Özel hukukta teknik bir kavram olan zamanaşımı, bir hakkın kazanılmasında veya kaybedilmesinde kanunun kabul etmiş olduğu sürenin tükenmesi anlamına gelmektedir. Çekişmelerin bir an önce sonuçlandırılmayıp uzun süre askıda bırakılmasının toplumun barış ve huzurunu bozacağı düşünüldükçe yargı yoluyla hak aramaya konulan zaman sınırı olarak öngörülen zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren, ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır.

...

23. Zamanaşımı hukuki niteliği itibarıyla maddi hukuktan kaynaklanan bir defî olup, usul hukuku anlamında ise bir savunma aracıdır.

...

27. Bununla birlikte her iki madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere haksız fiillere uygulanacak üç ayrı zamanaşımı süresi belirlenmiştir. Bunlar zarar görenin 'zararı' ve 'tazminat yükümlüsünü' öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak olan bir yıllık kısa süreli zamanaşımı (6098 sayılı TBK'nın 72. maddesi ile iki yıllık); fiilin 'işlendiği tarihten' itibaren işleyecek olan yıllık kesin süreli zamanaşımı ve fiilin aynı zamanda suç oluşturduğu durumlarda uygulanacak olan ceza davası zamanaşımı süreleridir.

28. Somut olayda 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu uygulanacak olup, haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacak ve bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece zamanaşımı süresi başlamayacaktır. Bir yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerekir. Bunlardan sadece birinin öğrenilmesi kısa zamanaşımı süresinin işlemesi için yeterli değildir.

29. Bunun yanında bir yıllık zamanaşımı süresi zarar görenin, zararın varlığını ve zarar vereni öğrendiği günden itibaren işlemeye başlar ise de zarara neden olan haksız eylem devam ettiği sürece zamanaşımı süresinin başladığından söz edilemez.

...

Her ne kadar el atmanın önlenmesi istemine ilişkin davada verilen karar kesinleşmiş ise de, taşınmazın bu niteliği nedeniyle birleşen dava tarihine kadar söz konusu zararın giderildiğinden de bahsedilemez. Başka bir deyişle davalının haksız fiilinin birleşen dava tarihine kadar devam ettiği sonucuna varılmıştır.

33. Bu nedenle eldeki davada zarara neden olan haksız eylem devam ettiğinden zamanaşımı süresinin işlediğinden söz edilemez."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes ..., medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz edilmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkının da garanti altına alındığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında mündemihtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeciler devletlere yeni

yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (*Golder/Birleşik Krallık*, § 36).

21. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM; bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (*Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; *Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; *Edificaciones March Gallego S.A./İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

22. AİHM, dava hakkını süre sınırına bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte, rolünün bu yorumun etkilerinin Sözleşme'yle uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (*Eşim/Türkiye*, § 20). AİHM, bu ilkeler uyarınca mahkemelerin dava açılabilmesi için öngörülen yasal yükümlülükleri uygularken hem yargılama adaletinin zayıflamasına yol açacak düzeyde aşırı sevicilikten hem de kanunlarda öngörülen usule ilişkin gereklilikleri abes hâle getirecek seviyede aşırı esneklikten kaçınması gerektiğini, kuralların belirliliği ve iyi adalet yönetimini sağlama amacına hizmet etme işlevlerini yitirmesi hâlinde ve davaların esasının yetkili mahkeme tarafından karara bağlanmasını önleyecek birtakım bariyerler oluşturma fonksiyonu görmeleri durumunda mahkemeye erişim hakkının zedeleneceğini ifade etmektedir (*Eşim/Türkiye*, § 21).

23. AİHM *Kurşun/Türkiye* (B. No: 22677/10, 30/10/2018) kararında haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında zamanaşımının başlangıcına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Olayda Tüpraş Batman Petrol Rafinerisi'nde 3/5/2004 tarihinde bir patlama olmuş ve bu patlamada kusur, açılan davalar neticesinde yapılan bilirkişi incelemeleriyle 3/3/2006 tarihli raporla ortaya konulmuş ve Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.'nin (TÜPRAŞ) kusurlu olduğu tespit edilmiştir. Kusurun tespiti üzerine taşınmazı zarar gören kişi TÜPRAŞ aleyhine haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası açmış, mahkemece tazminata hükmedilmişse de Yargıtay bozma kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesi gereğince dava açma süresinin patlama tarihinde başladığını, sonradan kusurun TÜPRAŞ'ta olduğu tespit edilmişse de bu tespiti müteakip dava açmanın zamanaşımı süresinin olay tarihinden itibaren işlemesine engel olmayacağını vurgulamıştır. Mahkemece bozmaya uyulmuş ve açılan dava zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM söz konusu olaya ilişkin başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; tazminat yargılamalarına ilişkin süre sınırını, başvuranın iddiadan ya da bu tür bir iddiada bulunabilmek için gereken, olaya ilişkin olan temellerden

haberinin olmadığı ya da olamayacağı bir zamanda başlatıldığında Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci paragrafı kapsamında mahkemeye erişim hakkının zarar görebileceğini belirtmiştir. Olayda da patlamanın oldukça karmaşık bir vaka olduğunu, karşılaşılan teknik sorunların patlamanın koşullarının ve sorumlunun kimliğinin hızlı bir şekilde ortaya çıkarılmasına engel olduğunu vurgulamıştır. Bu durumda başvuranın TÜPRAŞ'ın olaydan sorumlu (sorumluluk henüz belirlenmemiş olsa da) olduğundan *haberdar olduğunun* düşünülemeyeceğini, dolayısıyla bu elzem bilgiyi patlamanın meydana geldiği gün öğrenmiş olmasını beklemenin mevcut koşullarda başvurana orantısız yük yüklediği sonucuna ulaşmıştır. Yargıtayın başvuranın gerçekçi bir şekilde zararın sebebine ya da zarardan kimin sorumlu olduğuna ilişkin yeterli bilgiye sahip olamayacağı bir vakitte zamanaşımı süresini başlatmasına yönelik yorumunu ve uygulamasını şekilci bir değerlendirme olarak gördüğünü ifade etmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; Şirketin kusurunun 2/6/2014 tarihli Yargıtay onama kararıyla anlaşıldığını ve bu tarihte kusurdan haberdar olduğunu, bunun üzerine de dava açtığını, on yıllık zamanaşımı süresinin dolmadığını, ayrıca olayda eylemin suç niteliği taşımasından dolayı ceza zamanaşımının da uygulanması gerektiğini belirterek zamanaşımı nedeniyle davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, Mahkemenin dava açma süresinin başlangıcını tespit etme noktasında hukuk kurallarını hatalı değerlendirmesi ve uygulaması neticesinde uyuşmazlığın esasının incelenememesidir. Bu nedenle belirtilen ihlal iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

30. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

31. Mahkemeye erişim hakkı bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

32. Başvurucunun haksız fiil nedeniyle Şirket aleyhine açtığı tazminat davasının zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

(1) Kanunilik

35. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

36. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama

işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğeri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

37. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (*Necmiye Çiftçi ve diğeri* [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

38. Somut olayda başvurunun kusur tespitini içeren yargı kararını müteakip gaz satışı yapan Şirkete karşı açtığı birleşen dava, zamanaşımı nedeniyle reddedilmiştir. Anılan kararda; birleşen davanın zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale teşkil ettiği, 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesine göre verilen zamanaşımı kararıyla da başvurunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmüştür.

(2) Meşru Amaç

39. Hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olması hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve hukuki istikrar gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve hukuki istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulması amacına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple dava hakkının on yıllık süre koşuluyla sınırlandırılmasının meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

40. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

41. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılacak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılacak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılacak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56,

42. Mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye uygun olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır (*Mustafa Berberoğlu* [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

43. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (*Mustafa Berberoğlu*, § 49).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Başvurucunun konutu 9/10/2009 tarihinde yan dairesinde gerçekleşen yangın nedeniyle zarar görmüş ve yangın çıkan dairedaki komşusuna karşı başvurucu 13/9/2010 tarihinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak kaydıyla toplam 10.000 TL haksız fiilden kaynaklanan maddi tazminat talepli dava açmıştır. Aynı zamanda yangın çıkan dairedaki kişiler, yangının mutfak tüpünden çıktığından bahisle gaz satışı yapan Şirkete karşı aynı Mahkemede dava açmıştır. Başvurucunun açtığı tazminat davasında, anılan dava bekletici mesele yapılmıştır. 6/11/2014 tarihli duruşmada; tüpün değişimi sırasında sibobundaki arıza nedeniyle yangının çıktığı, kusurun Şirkette olduğunun bahsi geçen davada kabul edildiği belirtilmiştir. Başvurucu anılan karardaki kusur tespiti üzerine 17/11/2014 tarihinde Şirkete karşı tazminat talepli dava açmıştır. Başvurucunun açtığı tazminat davaları birleştirilmiş, yangının çıktığı dairedaki komşuya karşı açılan dava yönünden kusur bulunmadığından davanın reddine; Şirkete karşı açılan birleşen dava yönünden ise olay tarihinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açılmadığı gerekçesiyle zamanaşımından davanın reddine karar verilmiştir.

45. Haksız fiilden kaynaklanan tazminat talebine ilişkin açılan davanın zamanaşımına uğrayıp uğramadığını tespit etmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin bu yönüyle yapacağı denetim mahkemenin yaptığı değerlendirmenin sonucu itibarıyla ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yükleyip yüklenmediği hususlarının değerlendirilmesine ilişkindir (*İsmail Avcı* [1. B.], B. No: 2019/12190, 22/2/2022, §§ 37-56). Başvurunun koşulları dikkate alındığında müdahalenin elverişliliği ve gerekliliği yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir. Buna göre müdahalenin yukarıda değinilen amaçları ile kullanılan aracın ve dolayısıyla başvurucuya yüklenen külfetin ağırlığı karşılaştırılarak *orantılılık* ölçütü yönünden sonuca varılacaktır.

46. 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesinde ve 6098 sayılı Kanun'un 72. maddesinde haksız fiile ilişkin zamanaşımı düzenlenmiştir. Dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 60. maddeye göre 1 yıl, 6098 sayılı Kanun'a göre ise 2 yıl ve her iki Kanun'da da her hâlikârda 10 yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Ayrıca haksız fiilin suç teşkil etmesi durumunda ceza kanunu daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüşse ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği de anılan maddede düzenlenmiştir. Bahsedilen zamanaşımı sürelerinin ne zaman başlayacağına ilişkin ise kanunların lafzı ve Yargıtay içtihadı incelendiğinde öncelikle haksız fiilin meydana gelmesi gerektiği kabul edilmiştir. Haksız fiil oluşması için ise ortada hukuka aykırı bir fiil, fiili işleyen kusuru, oluşan bir zarar ve doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağının bulunması gerektiği Yargıtay kararlarında gösterilmiştir. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemeyeceği vurgulanmıştır.

47. Haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkının zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacağı, dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece zamanaşımı süresinin başlamayacağı kanunda ve Yargıtay kararlarında kabul edilmiştir. Ayrıca kısa olan zamanaşımı süresinin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerektiği, bunlardan sadece birini öğrenmiş olmasının kısa zamanaşımı süresinin işleme için yeterli olmadığı kararlarda belirtilmiştir.

48. Anılan değerlendirmeler çerçevesinde somut olay incelendiğinde yangın sebebiyle başvuru yapan bir zararın oluştuğu sabittir. Bu zarar başvuru kaynaklanmamakta olup yan dairesinde çıkan yangın sebebiyle oluşmuştur. Başvuru burada üçüncü kişi konumundadır. Dolayısıyla yangın çıktığında kusurun kaynağı belirlenebilir olmadığından gerçekliğe göre yangının çıktığı dairedaki komşusuna karşı asıl davasını açmıştır. Kaldı ki yangının çıktığı dairede oturanlar da kusur belirlenebilir olmadığından zararları için Şirkete karşı dava açmıştır.

49. Davaya konu söz konusu zararın ve kusurun tespit edilmesi teknik değerlendirmeler içermekte olup belli bir uzmanlık gerektirmektedir. Mahkeme bu nedenle zararın boyutunun belirlenebilmesi ve kusurun tespit edilmesi için bilirkişi raporuna ihtiyaç duymuş; bu konuda yangının çıktığı dairedekilerin açtığı davayı bekletici mesele yapmıştır. Başvurucu, bekletici mesele yapılan davada taraf olmadığı için 6/11/2014 tarihli duruşmada gaz satışı yapan Şirketin olayda kusurunun olduğunu öğrenmiş ve dava açmıştır. Dolayısıyla davanın niteliği gözönüne alındığında bilirkişiler tarafından yapılan değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan kusur tespitini yargılamanın başlangıcında başvurucudan bilmesini beklemek mümkün gözükmemektedir.

50. Eldeki başvuruda başvuru yapan olay tarihi itibarıyla davaya konu zarara ilişkin tazminat yükümlüsünü tespit edebilmesinin mümkün olmadığı, tazminat yükümlüsünün ve kusurun ancak bilirkişi raporuyla belirlenebildiği ve bu raporun ise beş yıl sonra duruşmada öğrenilebildiği gözetilmelidir. Üstelik başvuru yapanın bu sürenin uzamasına yönelik bir kusuru da ortaya konulamamıştır. Bu durumda Mahkemenin zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden zarar vereni (tazminat yükümlüsü) öğrenme kavramını dar yorumlamak suretiyle başvuru yapanın kusur sahibini olay tarihinde bilebilmesinin mümkün olmadığı hususunu dikkate alması, başvuru yapanın tazminat talep edebilme imkânını ortadan kaldırmıştır. Bu durumda somut olayın koşulları dikkate alındığında zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin kusurun tespitinin öğrenilmesine imkân tanımayan ve başvuru yapanın bilgisi dışında gerçekleşen, ileri sürülmüş olmasına rağmen ceza zamanaşımı süresinin uygulanıp

uygulanmayacağına ilişkin bir değerlendirme de yapılmadan haksız fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıllık sürenin uygulanması gerektiğiyle ilgili kategorik yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurunun katlanmak zorunda kaldığı külfet hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında külfetin orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

52. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

53. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelere ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

55. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tür belirtmeksizin 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2019/145, K.2019/380) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.